

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000-handleplan

Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov

Natura 2000-område nr. 94
Habitatområde H83
Fuglebeskyttelsesområde F68

Kolofon

- Titel:** Natura 2000-handleplan for Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov
- Udgiver:** Sønderborg Kommune
Rådhusvej 10
6400 Sønderborg
www.sonderborgkommune.dk
- Aabenraa Kommune
Skelbækvej 2
6200 Aabenraa
www.aabenraa.dk
- Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk
- År:** 2012
- Forsidefoto:** Gråstenskovene ligger i et kuperet landskab og rummer mange naturtyper
- ISBN nr.:** 978-87-7279-495-2

Må citeres med kildeangivelse

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse.....	3
Baggrund.....	4
Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan	5
Mål for planperioden.....	8
Forventede metoder og forvaltningstiltag	9
Prioritering af den forventede forvaltningsindsats.....	11
Forventet effekt.....	12
Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag.....	13
Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere	14
Bilag 3: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.....	15
Bilag 4: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.	16
Bilag 5: Strategisk Miljøvurdering	19

Baggrund

Der er udarbejdet statslige Natura 2000-planer for 246 Natura 2000-områder, som kan findes her: [Natura 2000-plan](#).

Denne handleplan er en udmøntning af Natura 2000-plan for område nr. 94 Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov.

Handleplanen er udarbejdet af Naturstyrelsen med bidrag fra Sønderborg Kommune og Aabenraa Kommune.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder - bortset fra skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Hver kommune sikrer gennemførelse for sit område inden udgangen af år 2015.

Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Naturstyrelsen sikrer gennemførelse af disse dele af handleplanen inden udgangen af år 2021.

Naturstyrelsen er offentlig lodsejer og gennemfører Natura 2000-planen direkte i sin drifts- og plejeplan. Der er resumé af denne drifts- og plejeplan i bilag 3. Herudover indgår denne drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens bilag 2.

Handleplanen er udarbejdet med hjemmel i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 932 af 24/9 2009), bekendtgørelse nr. 1117 af 25/11 2011 om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner og bekendtgørelse nr. 1116 af 25/11 2011 om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning.

Det fremgår af lovgivningen:

- at en handleplan skal indeholde:
 - en prioritering af handleplan-myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden
 - en angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter
 - de forventede metoder og forvaltningstiltag, som handleplan-myndigheden vil tage i brug for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus
- at en handleplan ikke må stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan.
- at en handleplan skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.

Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen og -handleplanen til grund.

I handleplanen anvendes en række Natura 2000-begreber m.m., som er defineret nærmere i bilag 4.

Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan

Natura 2000 område nr. 94 Rinckenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov

Områdebeskrivelse

Området ligger nordvest for Gråsten i et morænelandskab, der især vest for Gråsten By er kraftigt kuperet. I dalene/slugterne løber vandløb, som flere steder er stemmet op til kunstige søer. Området består af flere skove: Rinckenæs Skov, Dyrehaven, Tralskov og Rode Skov - også kaldet Gråstenskovene. Størstedelen af området er statsejet.

Skovene er meget varierede og består overvejende af gammel løvskov. Flere steder er der større sletter med overdrevspræg, og eng- eller rigkærpræg. Området omkring Hjertehøj er underlagt fredninger, som har til formål at bevare det naturskønne område, gamle ege samt en trægruppe på højen.

Oprindeligt var Gråsten Slotssø et nor, men blev i 1600-tallet afskåret fra Flensborg Fjord ved anlæg af to dæmninger og omdannet til en ferskvandssø. Kujborg Dam og Storedam er lavvandede damme anvendt til opdræt af karper. I Rinckenæs Skov ligger de opstemmede "Prinsesse-Søer". Søerne blev oprindeligt anlagt til karpeopdræt, og karpedriften opretholdes stadig. I Rinckenæs Skov ligger også en lille Mosesø, Ravnsø, der er dannet ved opstemning.

Vigtigste naturværdier

Skovene huser den ene af de to sønderjyske bestande af den sjældne syvsoverart, hasselmusen. Hvepsevåge yngler normalt med flere par og rød glente har tidligere ynglet i skovene. Langs vandløbene og omkring søer og damme er isfuglen udbredt, og omkring Gråsten Slotssø, Vandholm og Saltholm ses jævnligt rørhøg og af og til rødtrum om vinteren. Stor vandsalamander er udbredt i området og forekommer i alle egnede vandhuller.

Store dele af skoven er gammel - der er en del bøgebevoksninger og lidt færre egebevoksninger over 100 år. Omkring en fjerdedel af skovarealet udgøres af bøg, eg og ask dækker en fjerdedel, og resten er nåleskov. Den prioriterede skovnaturtype, elle- og askeskov, findes på mindre arealer fordelt over hele området.

Trusler mod områdets naturværdier

Det gælder for alle de kortlagte naturtyper i Natura 2000-området, at de er negativt påvirket af luftbåret kvælstof og at den nedre tålegrænse er overskredet. For den næringsfattige naturtype hængesæk samt skovnaturtyperne, er den høje ende af tålegrænseintervallerne for kvælstofpåvirkning overskredet på hele arealet.

Søerne i habitatområdet påvirkes alle af næringsstofftilførsel fra omgivelserne.

Flere af søerne anvendes til ekstensivt karpeopdræt. Karperne kan ved deres fødesøgning ophvirvle bundmateriale og næringsstoffer. Karperne har således en vis betydning for vandets klarhed og vurderes også at have betydning for undervandsvegetationens udbredelse.

Intensiv skovdrift kan medføre, at skovnaturtyper forringes eller ødelægges. I området er der registreret trusler fra intensiv skovdrift i form af kørsel i skovbunden. Der er i øvrigt en utilstrækkelig beskyttelse af skovnaturtyper mod bl.a. konvertering til andre træarter.

Flere af områdets forholdsvist næringsrige søer er truet af tilgroning. Det samme gælder de lysåbne arealer omkring Humlebjerg-søerne.

Uhensigtsmæssig hydrologi præger mindre dele af området og er en trussel for naturtyperne hængesæk, kildevæld og rigkær.

Flere steder er der konstateret bestande af de invasive arter kæmpe-pileurt og japan-pileurt.

Rekreativ anvendelse af områderne vurderes at kunne rumme en risiko for forstyrrelser af ynglefuglene på udpegningsgrundlaget.

Målsætning og indsats

Det overordnede mål for området er at sikre god-høj naturtilstand for områdets skov- og lysåbne naturtyper og sikre naturtypernes funktion som levesteder for udpegningsgrundlagets ynglefugle. Der er særligt fokus på rigkær og kildevæld, da naturtyperne er truede på nationalt niveau. Det sikres, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for udpegningsgrundlagets ynglefuglearter er stabilt eller i fremgang og kan danne grundlag for forekomst af en bestand på mindst 5 par hvepsevåge samt at rørhøg og isfugl yngler fast i området.

Indsatsen vil dreje sig om at sikre en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje for de terrestriske naturtyper og en skovnaturtypebevarende drift for områdets skovnaturtyper. Der sikres velegnede levesteder for stor vandsalamander, hvepsevåge, isfugl og rørhøg. Invasive arter søges bekæmpet og arealer med rigkær øges og sammenbindes.

Oversigt over de væsentligste virkemidler til gennemførelse af denne plan:

Indsats	Stort omfang	Mindre omfang	Undersøges nærmere	Ikke relevant
Rydning, fjernelse af uønsket opvækst Herunder bekæmpelse af invasive arter		X		
Forbedring af hydrologi Fx ved at standse dræning, genoprette vandløb, fjerne diger		X		
Ekstensiv drift Fx indførelse eller opretholdelse af græsning, høslet mm.	X			
Sikring af arealer Sikring af natur der ikke pt. er beskyttet (fx stenrev og skovnatur)		X		
Reducere forstyrrelser		X		
Forbedring/sikring af levesteder		X		

Fx ved etablering af vandhuller, sikring af redetræer eller større fouragerings- eller yngleområder				
Sammenkædning af naturarealer Fx ved udlæg af naturarealer til samdrift af mindre og adskilte naturområder.		X		

Mål for planperioden (Natura 2000-planens indsatsprogram)

Natura 2000-planens indsatsprogram er bindende retningslinjer for handleplanen i første planperiode, og anvendes derfor som handleplanens mål. Dette indsatsprogram skal være gennemført med udgangen af år 2015, dog år 2021 for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Indsatsprogrammet vedrører alene naturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, jf. bilag 1.

Indsatsprogrammet er på side 19-21 i [Natura 2000-planen](#).

Her er et sammendrag:

Naturtyper

- ❖ De terrestriske naturtyper skal sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje.
- ❖ Skovnaturtyper skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje eller udlægges i særlige tilfælde til urørt skov.
- ❖ Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i søer, nedbrudt højmoser, hængesæk, kildevæld og rigkær. Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe en mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi.
- ❖ Invasive arter som kæmpe-pileurt og japan-pileurt søges bekæmpet og deres spredning søges forebygget.
- ❖ Fragmenterede forekomster af rigkær sammenbindes ved udvidelse og det samlede areal med rigkær øges til i størrelsesordenen 2-4 ha.

Arter:

- ❖ Der sikres velegnede levesteder for stor vandsalamander.
- ❖ Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for hvepsevåge, isfugl og rørhøg.
- ❖ Der skabes mulighed for genudveksling mellem delbestande af stor vandsalamander.

Indsatser som forventes gennemført via anden planlægning m.m. end handleplanen:

Husdyrgodkendelsesloven: Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets naturtyper sker ved administration af denne lov.

Vandplanen: Regulerer tilførslen af næringsstoffer til søer og vandløb.

Forventede metoder og forvaltningstiltag

Her angives de metoder og forvaltningstiltag, som forventes at skulle anvendes for at opfylde handleplanens mål (Natura 2000-planens indsatsprogram). Der angives dog *ikke* metoder og forvaltningstiltag for offentlige arealer, hvor lodsejerne selv udarbejder drifts- og plejeplaner for at gennemføre Natura 2000-planen. Der henvises til resuméet af denne offentlige drifts- og plejeplanlægning i bilag 3.

Den konkrete indsats på et areal forventes i stort omfang udmøntet ved, at lodsejeren søger om tilskud fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til [NaturErhvervsstyrelsen](#) og – for skovbevoksede arealer – til [Naturstyrelsen](#).

Naturtyper

I tabel 1 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget, jf. bilag 1. Tabellen er inddelt i 3 grupper:

- Lysåbne naturtyper, inkl. sø- og vandløbsnaturtyper (se bilag 4)
- Skovnaturtyper (se bilag 4)
- Ny habitatnatur (dvs. forventede udvidelser af naturtyperne)

Hovedparten af arealet med naturtyper er kortlagt, og kan ses på hjemmesiden [PRIOR](#). I tabel 1 er der et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for de kortlagte naturtyper samt et skøn over omfanget af ny habitatnatur. I den forbindelse skelnes mellem ”Igangværende indsats” og ”Behov for ny indsats”, da der allerede er igangværende indsatser i Natura 2000-området, der bidrager til at opfylde handleplanens mål.

Tabel 1: Forventede metoder og forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede metoder og forvaltningstiltag	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende Indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Lysåbne naturtyper:	-	-	-
Skovnaturtyper:			
<i>Skov med fredskovspligt:</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	-	Ca. 80 ha	Ca. 80 ha
Urørt skov	-	-	-
Forbedring af hydrologi	-	≤ 3 ha	≤ 3 ha
<i>Skov uden fredskovspligt:</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	-	Ca 2 ha	Ca. 2 ha
Urørt skov	-	-	-
Forbedring af hydrologi	-	≤ 1 ha	≤ 1 ha
Ny habitatnatur:			
Udvidelser af naturtyper	-	-	-

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 3.

Særligt for skovnaturtyperne:

Igangværende indsatser

Dækker skovarealer, der i hele planperioden er beskyttet ved skovlovsaftale, fredning eller lignende. I særlige tilfælde kan der være behov for en supplerende beskyttelsesindsats.

Bemærk: Træbevoksede moser, hvor vegetationen er opstået naturligt, er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 eller skovlovens § 28. Det kan omfatte 91D0 Skovbevokset tørvemose og 91E0 Elle- og askeskov. Sådanne arealer er ikke medtaget under ”Igangværende indsatser” i tabel 1, selvom beskyttelsen kan være tilstrækkelig.

Behov for særlig indsats

Generelt skal der være en særlig beskyttelsesindsats af skovnatur, der er i høj tilstand. Det skal bidrage til at bevare de ekstraordinære naturværdier. Se nærmere i bilag 4 under ”Skovnaturtypebevarende drift og pleje” og ”Urørt skov”.

Arealerne for urørt skov og forbedring af hydrologi er bruttoarealer, hvor mulighederne for henholdsvis udlæg til urørt skov og forbedring af de hydrologiske forhold undersøges nærmere. Bruttoarealet for urørt skov er arealer i høj tilstand med bl.a. stor andel dødt ved, mens bruttoarealet for forbedret hydrologi er de mest tørre arealer med 91D0 Skovbevokset tørvemose og 91E0 Elle- og askeskov, der har fungerende grøfter.

Arter

Naturstyrelsen vurderer, at sikringen af skovnaturtyperne bidrager i tilstrækkeligt omfang til at sikre velegnede levesteder på fredskovpligtige skovbevoksede arealer for stor vandsalamander, og i et vist omfang for hvepsevåge.

Der skal sikres en passende uforstyrrelighed i en zone omkring konstaterede redesteder i yngleperioden for hvepsevåge.

Naturstyrelsen har vurderet, at der i denne planperiode ikke er behov for indsats for isflugl på de skovbevoksede, fredskovpligtige arealer i området. En indsats for rørhøg vurderes ikke at skulle ske på skovbevoksede, fredskovpligtige arealer.

Prioritering af den forventede forvaltningsindsats

Indsatsen i 1. planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

1. Sikring af tilstanden af eksisterende naturarealer og arter
2. Sikring af de små naturarealer
3. Sikring af naturtyper og levesteder som ikke er beskyttede
4. Indsats for truede naturtyper og arter

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne skal gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i 1. planperiode.

Her beskrives de dele af indsatsprogrammet, som handleplanmyndighederne forventes at gennemføre med særligt fokus og tidligt i planperioden:

Skovnaturtyper:

Tidlig opsøgende/faciliterende indsats over for særlige lodsejergupper, f.eks.:

- a. Lodsejere med en stor andel af områdets arealer med den EU-prioriterede skovnaturtype: *91E0 Elle- og askeskov*.
- b. Lodsejere med et stort areal med skovnaturtyper.

Forventet effekt

Her beskrives den forventede naturmæssige effekt ved at gennemføre de enkelte aktiviteter. Den faktiske naturmæssige effekt for naturtyper og arter vil løbende blive fulgt i det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

Skovnaturtyper:

- *Skovnaturtypebevarende drift og pleje*

Med den *skovnaturtypebevarende drift og pleje* beskyttes skovnaturtyperne mod gødskning, sprøjtning og yderligere afvanding. I nogle tilfælde etableres mere naturlige vandstandsforhold. Der sikres nogle af de naturmæssigt vigtige strukturer, f.eks. vedvarende skovdække, en vis andel uforstyrret jordbund, hule og døde træer. De karakteristiske træarter for skovnaturtyperne fremmes, og invasive arter kan bekæmpes. I særlige tilfælde plejes skovnaturtyperne med gamle driftsformer såsom skovgræsning og stævning. Den samlede forventede effekt er en sikring af skovnaturtyperne. Stor vandsalamander vil få forbedret sine levesteder i kraft af bevaring af træer med hulheder samt dødt ved. Sikring af redetræer for fuglearter som hvepsevåge kan desuden være en del af den skovnaturtypebevarende drift og pleje.

- *Forbedring af hydrologi i skov*

Lukning af grøfter, fjernelse af drænrør mv. kan være afgørende plejetiltag for fugtige skovnaturtyper som skovbevokset tørvemose og elle- og askeskov samt for visse skovlevende arter. Effekten af mere naturlige vandstandsforhold i skovnaturtyperne vil typisk være, at de karakteristiske fugtighedsplantearter knyttet til skovnaturtyperne bliver mere dominerende og flere arter genindvandrer. Samtidig vil fønelaget blive genopbygget, hvorved CO₂ lagres og næringsstoffer tilbageholdes. Stor vandsalamander vil typisk nyde godt af forbedret hydrologi, der kan give både flere levesteder og bedre kvalitet af de enkelte levesteder.

Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 83:

Naturtypenr.	Naturtype	Handleplan-myndighed			I alt*
		Aabenraa Kommune	Sønderborg Kommune	Naturstyrelsen	
3140	Kransnålalge-sø				<i>Delvis kortlagt</i>
3150	Næringsrig sø				<i>Delvis kortlagt</i>
7120	Nedbrudt højmosé				<i>Ej kortlagt</i>
7140	Hængesæk	-	-	-	*
7220	Kildevæld				<i>Ej kortlagt</i>
7230	Rigkær	-	-	-	*
9120	Bøg på mor med kristtorn				<i>Ej kortlagt</i>
9130	Bøg på muld	0,2	0,7	74	75
9160	Ege-blandskov			0,7	0,7
91D0	Skovbevokset tørvemose				<i>Ej kortlagt</i>
91E0	Elle- og askeskov		0,9	3,7	4,5
I alt*		0,2	1,6	78	80

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planer i egne drifts- og plejeplaner.

* Naturtypen er kun fundet på Naturstyrelsens egne arealer og figurerer derfor ikke i denne oversigt.

** Delvist kortlagt - ikke-fredskovspligtige arealer er ikke fuldstændig kortlagt

Arter

Artsnr.	Art
1166	Stor vandsalamander

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. Y68:

Fuglenr.	Fugleart
A072	Hvæpsevåge
A081	Rørhøg
A229	Isfugl

Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere

I Natura 2000-planens indsatsprogram er der retningslinjer, hvor der er behov for en nærmere afklaring af, hvem der følger op på retningslinjerne. Det drejer sig om følgende retningslinjer:

Det samlede areal med rigkær øges til i størrelsesordenen 2-4 ha.

Der sikres velegnede levesteder for stor vandsalamander.

Det kan både være handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere, der skal følge op på disse retningslinjer. Derfor omfatter bilag 2 både private og offentlige arealer (inkl. offentlige arealer, hvor lodsejeren selv udarbejdet drifts- og plejeplan).

Der er aftalt følgende opgavefordeling mellem de offentlige lodsejere og handleplan-myndigheder i Natura 2000-området:

	Handleplan-myndighed			Offentlige lodsejere	Total
	Sønderborg Kommune	Aabenraa Kommune	Naturstyrelsen	Naturstyrelsen	Total
Udvidelse af naturtyper	-	-	-	Ca. 2 ha	Ca. 2 ha
Udvidelse af levesteder for arter	-	-	-	Ca. 1 stk	Ca. 1 stk

Bilag 3: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Naturstyrelsen er offentlig lodsejer og gennemfører Natura 2000-planen direkte i egne drifts- og plejeplaner. Disse planer foreligger ikke før september 2012. Der vil fremgå et resumé af denne drifts- og plejeplan i bilag 4 i den endelige handleplan.

Bilag 4: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.

Begreb	Forklaring
Natura 2000	Natura 2000 er et netværk af områder i EU med særligt værdifuld natur. Natura 2000 er en samlebetegnelse for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. I Danmark tales om internationale naturbeskyttelsesområder, som også rummer Ramsarområder, og består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. Natura 2000-områderne kan ses i Danmarks Miljøportal . Der er mere information om Natura 2000 på Naturstyrelsens hjemmeside
Udpegningsgrundlag	Udpegningsgrundlaget er en fællesbetegnelse for de arter og naturtyper, som findes indenfor et internationalt beskyttelsesområde og som er omfattet af listerne i habitatdirektivet eller fuglebeskyttelsesdirektivet, som forudsætter udpegningsgrundlag af beskyttelsesområder. Du kan finde udpegningsgrundlag her: Udpegningsgrundlag .
Naturtyper	Naturtyperne er defineret nærmere i " Habitatbeskrivelser, årgang 2010 ". Endvidere er alle danske naturtyper beskrevet på Naturstyrelsens hjemmeside .
Lysåbne terrestriske naturtyper	I Danmark er der 35 lysåbne terrestriske naturtyper: 1210 (Enårig vegetation på strandvolde) , 1220 (Flerårig vegetation på stenede strande) , 1230 (Klinter eller klipper ved kysten) , 1310 (Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter) , 1320 (Vadegræssamfund) , 1330 (Strandenge) , 1340 (Indlands-strandenge) , 2110 (Begyndende klitdannelser) , 2120 (Hvide klitter og vandremiler) , 2130 (Stabile kystklitter med urtevegetation) , 2140 (Stabile kalkfattige klitter med Empetrum nigrum) , 2160 (Kystklitter med havtorn) , 2170 (Kystklitter med gråris) , 2190 (Fugtige klitlavninger) , 2250 (Kystklitter med enebær) , 2310 (Indlandsklitter med lyng og visse) , 2320 (Indlandsklitter med lyng og revling) , 2330 (Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene) , 4010 (Våde dværgbusksamfund med klokkelyg) , 4030 (Tørre dværgbusksamfund (heder)) , 5130 (Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter) , 6120 (Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund) , 6210 (Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund) , 6230 (Artsrige overdrev) , 6410 (Tidvis våde enge) , 6430 (Bræmmer med høje urter) , 7110 (Aktive højmoser) , 7120 (Nedbrudte højmoser) , 7150 (Lavninger på tørv med Rhynchosporion) , 7210 (Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe) , 7220 (Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand) , 7230 (Rigkær) , 7140 (Overgangstyper af moser og hængesæk) , 8220 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter) , 8230 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter med pionerplantensamfund) .
Sø- og vandløbsnaturtyper	I Danmark er der 7 sø- og vandløbsnaturtyper: 3110 (Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller) , 3130 (Ret næringsfattige søer og vandhuller) , 3140 (Kalkrige søer og vandhuller med kransnålgær) , 3150 (Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter) , 3160 (Brunvandede søer og vandhuller) , 3260 (Vandløb med vandplanter) , 3270 (Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter) .
Skovnaturtyper	I Danmark er der 10 skovnaturtyper: 2180 (Skovklit) , 9110 (Bøg på mor) , 9120 (Bøg på mor med kristtorn) , 9130 (Bøg på muld) , 9150 (Bøg på kalk) , 9160 (Ege-blandskov) , 9170 (Vinteregeskov) , 9190 (Stilkege-krat) , 91D0 (Skovbevokset tørvemose) , 91E0 (Elle- og

	askeskov).
Kortlægning	Under forarbejdet til Natura 2000-planerne er en række naturtyper kortlagt ved en fysisk gennemgang af habitat-områderne. Naturtyperne er afgrænset og identificeret, og der er registreret oplysninger om struktur og artsindhold på arealerne. De kortlagte områder kan f.eks. findes på PRIOR .
Tilstandsklasse	Tilstandsklassen er udtryk for naturkvaliteten af den enkelte kortlagte naturtype. Tilstandsklassen er beregnet på baggrund af strukturindikatorer og artsdata, som er indsamlet ved kortlægningen. Ud fra strukturindikatorerne beregnes et strukturindeks, og tilsvarende beregnes et artsindeks ud fra de indsamlede artsdata. Hver især fortæller de to indeks noget om de aktuelle livsvilkår og den seneste historie på arealet. Tilstanden er en sammenvejning af de to indeks. Der er 5 tilstandsklasser: I. Høj tilstand II. God tilstand III. Moderat tilstand IV. Ringe tilstand V. Dårlig tilstand De to øverste klasser I og II opfylder Habitatdirektivets krav til gunstig bevaringsstatus under forudsætning af, at der foreligger en prognose der siger, at arealet også i fremtiden vil kunne opretholde den høje eller gode tilstand. Tilstandsklasse (inkl. struktur- og artstilstand) for en kortlagt naturtype kan ses på PRIOR .
Gunstig bevaringsstatus	En naturtypes bevaringsstatus er gunstig, når: - arealet med naturtypen i det naturlige udbredelsesområde er stabilt eller øges - den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for naturtypens opretholdelse, er til stede og vil være det fremover. - bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for naturtypen, er gunstig. En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når: - bestandsudviklingen viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv - artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang eller vil blive mindsket - der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare artens bestande
Natura 2000-plan	Natura 2000-planen fortæller, hvordan man skal behandle hvert af de 246 Natura 2000-områder, så man stopper tilbagegangen for naturtyper og arter i det enkelte område. Natura 2000-planen indeholder en basisanalyse af områdets aktuelle naturtilstand og trusler, mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-plan kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside .
Natura 2000-handleplan	Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura 2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres. På tilsvarende måde har Naturstyrelsen ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.
Offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	Offentlige lodsejere har mulighed for selv at udarbejde drifts- og plejeplan som opfølgning på en Natura 2000-plan.

	I Natura 2000-handleplanen skal der være resuméer af de offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.
Invasive arter	Invasive arter dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt. Et almindeligt brugt eksempel er kæmpe-bjørneklo, som er ført til Danmark fra Kaukasus og nu giver problemer i eksempelvis moser, hvor den udkonkurrerer hjemmehørende plantearter.
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov er den skovnaturtypebevarende drift og pleje defineret på følgende måde:</p> <p>Alle arealer omfattes af en basissikring med følgende indhold:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vedvarende skovdække • Ved skovdrift skal de karakteristiske træarter for skovnaturtypen fremmes • Ved foryngelse skal der anvendes en naturvenlig foryngelse • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Uforstyrret jordbund på mindst 2/3 af arealet • Ingen øget afvanding • Bevaring af eksisterende dødt ved og træer med hulheder • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt <p>Som minimum skal alle arealer i tilstandsklasse 1 omfattes af en supplerende sikring med én eller flere af følgende tiltag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevaring af store træer til død og henfald • Bekæmpelse af invasive arter • Etablering af naturlige vandstandsforhold • Forberedelse til skovgræsning
Urørt skov	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov omfatter udlæg til urørt skov følgende restriktioner:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ingen skovdrift • Ingen fjernelse af levende eller døde træer • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Ingen forstyrrelse af jordbunden • Ingen oprensning eller nygravning af grøfter • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt

Bilag 5: Strategisk Miljøvurdering

Jævnfør lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 om miljøvurdering (miljøvurderingsloven) skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

Det foreliggende forslag til handleplans indhold er i vidt omfang baseret på Natura 2000-planens forslag til foranstaltninger. Da det konkrete forslag til handleplan ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser end det, der fremgår af Natura2000-planen, vurderes forslaget til handleplan ikke at være omfattet af lov om miljøvurdering af planer og programmer.

